

ÚŘAD PRO VYNÁLEZY
A OBJEVY

POPIS VYNÁLEZU

K AUTORSKÉMU OSVĚDČENÍ

217 082

(11) (B1)

(61)

(23) Výstavní priorita
(22) Přihlášeno 30 12 80
(21) PV 9460-80

(51) Int. Cl.³
B 24 D 3/14

(40) Zveřejněno 31 08 81
(45) Vydáno 01 07 84

(75)
Autor vynálezu KRATOCHVÍL VLADIMÍR, BENÁTKY NAD JIZEROU

(54) Keramické pojivo

Účelem vynálezu je zlepšení pevnosti
breusícího nástroje při rotaci a zlepšení
jeho breusících vlastností.

Uvedeného účelu se dosáhne keramickým po-
jivem podle vynálezu, které obsahuje v hmot-
nostních % 35 až 60 kysličníku křemičitého
 SiO_2 , 10 až 35 kysličníku hlinitého Al_2O_3 ,
4 až 25 kysličníku hořečnatého MgO , 0,5 až
12 kysličníku boritého B_2O_3 , 0,2 až 10 kys-
ličníku sodného a draselného Na_2O a K_2O a
0,2 až 25 alespoň jednoho z řady kysličníků:
vápenatého CaO , zinečnatého ZnO , baričnatého
 BaO , železitého Fe_2O_3 , litného Li_2O , zirko-
ničitého ZrO_2 , titaničitého TiO_2 , chromité-
ho Cr_2O_3 , manganatého MnO , případně do 5
fluoridů a kysličníku olovnatého PbO .

Vynález se týká keramického pojiva pro výrobu brousicích nástrojů z různých druhů korundů. Doposud používaná keramická pojiva představují po výpalu čistou sklovinu s malým obsahem krystalické fáze, která po ztuhnutí spojuje brousicí částice mezi sebou. Keramické pojivo propůjčuje brousicímu nástroji mechanickou pevnost a vhodné funkční vlastnosti při broušení. Až doposud byla krystalizace sklovitého pojiva považována za velmi nežádoucí vlastnost a složení vyráběných keramických pojiv bylo proto voleno tak, aby krystalizační schopnost byla co nejmenší a nemohla se prakticky vůbec projevit.

Nevýhodou těchto sklovitých pojiv je, že při tepelném zpracování se struktura pojiva nedá regulovat a dochází v širokém tepelném zpracování k vylučování celé řady hrubě krystalických fází, katalyzovaných na povrchu brousicích zrn. Takováto krystalizace má za následek značné snížení pevnosti, jenž je způsobena rozdílnou teplotní roztažností mezi krystaly, brousicími zrn a sklovitou fází. Proto vznikají na rozhraní skla a krystalů vysoká, nepravidelně rozložená napětí, která způsobují značné snížení pevnosti brousicího nástroje při rotaci.

Dále se tato pojiva vyznačují malým modulem pružnosti, malou tvrdostí a značnou křehkostí. Kromě toho dochází při broušení k odpružování pojiva, což způsobuje, že otupená brousicí zrna se předčasně uvelňují a tím dochází ke snížení brousicí schopnosti kotevce.

Uvedené nevýhody keramických pojiv odstraňuje keramické pojivo podle vynálezu, jehož podstatou je, že obsahuje ve hmotnostních procentech:

kysličník křemičitý SiO_2	35 až 60
kysličník hlinitý Al_2O_3	10 až 35
kysličník hořečnatý MgO	4 až 25
kysličník boritý B_2O_3	0,5 až 12
kysličník sodný s draselný Na_2O , K_2O	0,2 až 10

a alespoň jeden ze skupiny kysličníků:

manganatý MnO , titaničitý TiO_2 , vápenatý CaO , litný Li_2O , zinečnatý ZnO , barnatý BaO , chromitý Cr_2O_3 , železitý Fe_2O_3 , zirkoničitý ZrO_2 , v množství 0,2 až 25.

Pojivo může obsahovat do 5 hmot. % fluoridů a kysličníku olovnatého PbO .

Bylo zjištěno, že pojivo s vyšším obsahem kysličníku hlinitého Al_2O_3 a kysličníku hořečnatého MgO , obsahující pod 60 hmot. % kysličníku křemičitého SiO_2 , 0,5 až 12 hmot. % kysličníku boritého B_2O_3 , 0,2 až 10 hmot. % kysličníku sodného Na_2O a draselného K_2O a 0,2 až 25 hmot. % alespoň jednoho ze skupiny následujících kysličníků: manganatého MnO , titaničitého TiO_2 , vápenatého CaO , litného Li_2O , zinečnatého ZnO , barnatého BaO , chromitého Cr_2O_3 , železitého Fe_2O_3 , zirkoničitého ZrO_2 a do 5 hmot. % fluoridů nebo kysličníku olovnatého za přidání 60 až 95 hmot. % brousicích zrn, vhodnou volbou chemického složení se při tepelném zpracování brousicích nástrojů přeměňují na jemně zrnitou hmotu, která se skládá z většího počtu velmi malých do sebe zaklesnutých krystalů o velikosti 0,1 až 20 μm , vyznačující se zejména vysokou pevností v tahu, tvrdostí, vysokým modulem pružnosti, nižším koeficientem tepelné roztažnosti, jakož i zlepšenými funkčními vlastnostmi při broušení než doposud používaná pojiva skelného typu.

Tato pojiva se připravují mletím keramických surovin jako křemene, kaolinu, jílu, mastku, magnezitu, delemitu, živců a jiných surovin, případně i surovin umělých, skelných frit a pod. a to v takovém poměru, aby se chemické složení pojiva pohybovalo v uvedeném rozmezí.

Rezemleté pojivo na velikost částic pod $60 \mu\text{m}$ se použije pro přípravu brousicí směsi, která se tvaruje známým způsobem a po vysušení se výrobky tepelně zpracují převážně při teplotách 125 až 1350°C . Jako příklad lze uvést keramické pojivo o následujícím chemickém složení: 50,9 hmot. % kysličníku křemičitého SiO_2 , 13,0 hmot. % kysličníku hlinitého Al_2O_3 , 2,0 hmot. % kysličníku zinečnatého ZnO , 2,0 hmot. % kysličníku barnatého BaO , 15 hmot. % kysličníku hořečnatého MgO , 7,0 hmot. % kysličníku boritého B_2O_3 , 2,1 hmot. % kysličníku sodného a draselného $\text{Na}_2\text{O} + \text{K}_2\text{O}$, 6,0 hmot. % kysličníku titaničitého TiO_2 , 2,0 hmot. % kysličníku litného Li_2O . Získané pojivo se přidá v poměru 1 : 4 k brousicímu zrnku z umělého bílého korundu, zrnitosti číslo 16 ovlhčeném roztokem dextransu nebo jinými známými způsoby dočasnými pojivy a důkladně se smísí na tvárnou směs. Ze směsi se lisují nebo jiným způsobem vytvarují brousicí nástroje, které se suší při teplotě 100 až 120°C . Vysušené výrobky se tepelně zpracují za postupného vzestupu teploty rychlostí $60^\circ\text{C}/\text{hod.}$ na teplotu 1350°C , při této teplotě se udržují po dobu 5 hodin. Poté se teplota v peci sníží na 1000°C a po 5 hodinách se výrobky nechají chladit rychlostí 50°C za hodinu až na pokojovou teplotu.

Tyto kotouče dosahují při broušení vnějších válcových ploch zápichem z oceli ČSN 14109.4, tvrdosti 60 až 62 HRC, poměrný obrus G větší o 36 % a účinnost broušení mm^3/J vyšší o 28 % ve srovnání s podobnými brousicími kotouči vyrobenými z běžně používaných keramických pojiv. Mechanická pevnost v tahu za ohybu se u brousících kotoučů zvýšila o 42 %.

Dalším příkladem podle vynálezu je keramické pojivo o tomto složení: 55,8 hmot. % kysličníku křemičitého SiO_2 , 8,6 hmot. % kysličníku sodného Na_2O , 1,4 hmot. % kysličníku draselného K_2O , 5,4 hmot. % kysličníku vápenatého CaO , 0,9 hmot. % kysličníku barnatého BaO , 18,2 hmot. % kysličníku hlinitého Al_2O_3 , 4,0 hmot. % kysličníku hořečnatého MgO , 5,0 hmot. % kysličníku titaničitého TiO_2 , 0,7 hmot. % kysličníku boritého B_2O_3 . Keramické pojivo se přidá v poměru 1 : 4 k brousicímu zrnku z umělého bílého korundu zrnitosti č. 10 ovlhčeném 3,5 hmot. % roztokem dextransu v celkové hmotnosti brousicí směsi. Po dokonalém promísení se ze směsi lisují brousicí nástroje, které se vysuší a zahřívají rychlostí 80°C za hodinu na teplotu 1350°C , při této teplotě se udržují po dobu 7 hodin. Poté se teplota postupně snižuje rychlostí 50°C za hodinu na teplotu 750°C a po 4 hodinách se zvýší na 1040°C . Po 5 hodinách se kotouče chladí rychlostí 50°C za hodinu až na pokojovou teplotu.

Takto vyrobené brousicí kotouče mají při broušení vnějších válcových ploch zápichem z oceli ČSN 14109.4 poměrný obrus G vyšší o 41 % a účinnost broušení mm^3/J vyšší o 61 %.

PŘEDMĚT VYNÁLEZU

1. Keramické pojivo pro výrobu brousících nástrojů z umělých korundů, vyznačující se tím, že v hmotnostních procentech obsahuje 35 až 60 kysličníku křemičitého SiO_2 , 10 až 35 kysličníku hlinitého Al_2O_3 , 4 až 25 kysličníku hořečnatého MgO , 0,5 až 12 kysličníku boritého B_2O_3 , 0,12 až 10 kysličníku sodného Na_2O a draselného K_2O a 0,2 až 25 alespoň jednoho z řady kysličníků jako vápenatého CaO , zinečnatého ZnO , barnatého BaO , železitého Fe_2O_3 , litného Li_2O , zirkoničitého ZrO_2 , titaničitého TiO_2 , chromitého Cr_2O_3 , manganatého MnO .
2. Keramické pojivo podle bodu 1, vyznačené tím, že obsahuje do 5 hmot. % fluoridů a kysličníku olovnatého PbO .